

4. Марцеляк О.В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмана: світовий досвід та українська модель : дис. ... док-ра юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2004.[с. 472]
5. Закоморна К.О. Особливості законодавчого регулювання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Право України. 2000. № 1.[с. 46-47]

Шуманевська Крістіна Анатоліївна
здобувач вищої освіти 205 н.з. ННІ №1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Халюк Сергій Олександрович

доцент кафедри конституційного
права та прав людини, Національної
академії внутрішніх справ

доктор юридичних наук, доцент

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Важливою гарантією дотримання прав підозрюваного та обвинуваченого у кримінальному процесі та обов'язковою складовою справедливого судового розгляду є презумпція невинуватості. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину; обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях; усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (ч. 1, 2, 3 ст. 62 Конституції України). Конституційний Суд України зауважує, що елементом принципу презумпції невинуватості є принцип «in dubio pro reo», згідно з яким при оцінюванні доказів усі сумніви щодо вини особи тлумачаться на користь її невинуватості.

Презумпція невинуватості особи передбачає, що обов'язок доведення вини особи покладається на державу. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 року № 1-р/2019.

Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 року № 1-р/2019 [1].

Структурними елементами презумпції невинуватості виступають: правило про недопустимість доказів; правило про обов'язок доведення вини; норми, що забезпечують свободу оскарження в апеляційному та касаційному порядку вироку та інших судових рішень; правило про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої безпідставним засудженням. Узагальнення наукових позицій вчених щодо змісту та сутності принципу «презумпції невинуватості» дає змогу стверджувати, що здебільшого вона розглядається як закріплена на конституційному рівні правова гарантія, яка не допускає формування передчасної позиції щодо винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку і підтверджено обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили. Це означає, що поведження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою. До набрання обвинувальним вироком суду законної сили не допустимо стверджувати про таку вину публічно, у тому числі у засобах масової інформації. Як справедливо зазначає В.Т. Нор, призначення презумпції невинуватості насамперед полягає у протистоянні у кримінальному судочинстві обвинувальному ухилу, суб'єктивізму, тенденційності чи навіть свавіллю всьому, що перетворює кримінальне судочинство у зняряддя розправи над обвинуваченим, ототожнює обвинуваченого з винуватим, робить його фактично безправним [2, с. 26].

Принцип презумпції невинуватості насамперед адресований державним органам і посадовим особам, котрі ведуть кримінальний процес і на котрих законодавчо покладається обов'язок доказування. Це означає, що слідчий, прокурор, органи дізнання повинні відстояти свою правову позицію шляхом проведення процесуальних дій, спрямованих на формування обвинувальної доказової бази та на її обґрунтування у процесуальних рішеннях. Таким чином держава гарантує, що вина особи (підозрюваного, обвинуваченого) буде доведена або спростована у межах процесуального закону належними, неспростовними доказами. Аналізуючи вищевикладене, можна констатувати, що принцип презумпції невинуватості - це закріплена у Конституції України й у Кримінальному процесуальному кодексі України правова гарантія, яка виступає запобіжником формування передчасної обвинувальної позиції у суб'єктів кримінального процесу, а саме у слідчого прокурора, слідчого судді й у суспільства загалом щодо винуватості підозрюваного, обвинуваченого, доки їх вина не буде доведена у змагальному судовому процесі, обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Презумпція невинуватості слугує запорукою гарантій у кожному кримінальному провадженні. Її суть полягає у тому, що будь-яке висунуте проти особи обвинувачення має бути обґрунтоване та надійно доведене.

Отже, презумпція невинуватості забезпечує також право особи, щодо якої сформульовано обвинувачення, на незалежний і безсторонній суд, оскільки принцип презумпції невинуватості є одним із елементів

справедливого судового розгляду. З огляду на актуальність досліджуваного питання виникає наукова та практична потреба подальшого поглибленого вивчення й аналізу проблемних аспектів реалізації принципу презумпції невинуватості у кримінальному судочинстві [2].

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України від 8 червня 2022 року № 3-р(П)/2022 у справі за конституційною скаргою Кротюка Олександра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (справа щодо презумпції невинуватості);
2. Конституція України: Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>;
3. Конституційно правовий зміст презумпції невинуватості URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/173>;
4. Нор В.Т. Презумпція невинуватості як конституційна засада кримінального судочинства та її застосування в практиці Європейського Суду з прав людини. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2011. № 1 (3). С. 1–34.